

KARIZMA REDOVNIŠTVA

ZRTVENI VIDIK REDOVNIČKE OSOBE¹

Dr Vitomir SLUGIĆ

Iz teologije o karizmi redovništva ovdje izdvajamo onaj dio, koji se odnosi na žrtveno vrednovanje redovničke egzistencije. Pored pitanja o odnosu krsnog zavjeta i redovničkih zavjeta, o apologetskom, ekleziološkom i eshatološkom značenju redovnika, ovdje govorimo o žrtveno-liturgijskom značenju zato, što je ono najvažnije i zato, što se ostali vidici redovničkog života naslućuju u žrtvenoj strukturi redovničke osobe.

O tom vidiku redovničke egzistencije Konstitucija »Lumen gentium« govori ovako: »Ecclesia autem professionem religiosam non tantum sua sanctione ad status canonici dignitatem erigit, sed eam ut statum Deo consecratum etiam actione sua liturgica exhibet. Ipsa Ecclesia, auctoritate sibi a Deo commissa, profitentium vota suscipit, prece sua publica eis auxilia et gratiam a Deo impetrat, eos Deo commendat eisque spirituales benedictionem impertitur, oblationem eorum sacrificio eucharistico adsocians«. Nr. 45.

Ovo saopćenje zbijeni je oblik opširnije analize cijeloga pitanja.

I

Prvotna usmjerenost redovnika određena je u krsnom karakteru, po kom su vjernici osposobljeni da prinose žrtvu, ali, isto tako, da sami sebe prinose kao žrtvu. Krsni karakter je Kristov karakter, koji je u svom žrtvenom činu-smrti bio i svećenik i žrtva. Krsnim karakterom omogućeno je kršćaninu, odnosno redovniku, da svoj život prinosi kao žrtvu.²

U vezi s ovom krsnom usmjerenošću kršćanina, pa prema tome i redovnika, možemo postaviti dva usko povezana pitanja: Zašto je, uop-

1. Ovdje se ne misli na žrtvu u brutalnom smislu. Radi se o slobodi i ljubavi. Redovnička osoba je slobodno prihvatila sve oblike žrtve, a koliko je imala prilike da se žrtvuje, ne mora biti odlučujuće pitanje. Veličina Kristova djela nije bila u njegovim izdisanjima, nego u veličini njegove ljubavi, kojom je slobodno prihvatio patnje i smrt.

2. Redovničko zavjetovanje jest posebno, ali nije samostalno, posvećenje Bogu. Redovnički zavjeti su krsni zavjet. »... constituit peculiarem quamdam consecrationem, quae in baptismatis intime radicatur eamque plenius exprimit« (Decretum De accommodata renovatione vitae religiosae, Nr. 5).

će, u kršćanstvu žrtva vrijednost, zatim, drugo pitanje: Koja je to žrtva, koja ima vrijednost? Zamijenimo pri odgovaranju ova dva pitanja!

II

Mjerilo, prema kome se mjeri kršćanska žrtva i njezina vrijednost, jest Kristova smrt na križu. Drugi kriterij niti postoji niti ga treba tražiti.³ Što je kršćanska žrtva sličnija ovoj žrtvi na križu tim je vrednija —odnosno, već snagom baptizmalne smrti — ona je vrijedna. Kristovu činu na Kalvariji bila bi najbližnja tjelesna smrt. Ali, kako nam nije moguće i nije dopušteno da sami sebe ubijamo, nastojimo različitim oblicima anticipirati svoju tjelesnu smrt. A to nam nije ni potrebno. U krštenju smo već umrli.⁴ Zato je naš život aktualiziranje smrti i uskrsnuća, koje smo doživjeli u krštenju. Razmak između tjelesne smrti i smrti na krštenju treba ispuniti djelima, koja će biti slična tjelesnoj smrti i tako se približiti smrti Kristovoj na križu. Zato cjelokupni kršćanski život teži za tim da dobije izgled zakonite smrti kako bi naš doprinos Kristovu djelu bio što sličniji i što adekvatniji.

Takav pothvat ostvaruje se redovničkim zavjetima, gdje redovnička osoba, u ime svih vjernika, raščlanjenim žrtvenim oblicima života ostvaruje krsni zavjet, koji se sastoji u metafizičkoj i moralnoj meta-noiji i kojim je kršćanska egzistencija, pored ostalih, dobila žrtvenu projekciju. Teologija zavjeta može dokazati, da njihova praksa ilustrira i našu smrt en Hristo u krštenju i našu tjelesnu smrt, čime se, kao zadnjim mogućim načinom, približavamo Kristovom kalvarijskom činu. Ovdje se ne radi samo o pokušaju, nego o stvarnom aktualiziranju Kristovog smrtnog stanja.⁵ Sakramentalno značenje zavjeta očituje metafizičku smrt kršćanina, odnosno redovnika. Mi smo već mrtvi i uskrsli sa svim posljedicama, koje, s obzirom na naš duhovni život, slijede iza tjelesne smrti. Redovnički zavjeti, položeni u ime svih vjernika, znak su naše smrti u krštenju i naše tjelesne smrti, pa su zato i znak Kristove smrti. U redovničkim zavjetima Crkva se fenomenološki približava Kristovu žrtvenom činu na križu.

Ova žrtva ima u kršćanstvu vrijednost. Žrtveni život izjednačuje se sa tjelesnom smrću, iako nije samoubistvo. Taj život, žrtveno raščlanjen, aktualiziranje je Kristove žrtve-smrti.

III

Odgovorimo na pitanje: Zašto je, uopće, žrtva vrijednost? U odgovoru na ovo pitanje naći ćemo i posljednje tumačenje redovničke karmizme.

3. Ispravno je kazati da kršćani nasljeđuju Krista. Krist je ostao dosljedan do smrti. Nasljeđovati Krista, kako ga opisuju evanđelja, znači upravo to: postići sličnost s Kristom, koji umire.

4. Rimlj 6, 3.

5. »Mi uvijek nosimo na svom tijelu smrtno stanje Isusovo (nekrosis), da se i život Isusov očituje na našem tijelu. Mi se uvijek, dok smo živi, predajemo smrti radi Isusa, da se i život Isusov očituje u našem smrtnom tijelu« (2 Kor 4, 11).

Mogli bismo reći, da žrtva ima vrijednost zato, što je Krist trpio. Trpio je, naime, Bog i jednostavno zato treba da u Crkvi bude barem jedan dio vjernika, koji će na različite načine aktualizirati njegovu agniju. Međutim, postavljamo pitanje: Zašto je Krist trpio? Odgovor, koji nekada glasi: Zato da bi nas otkupio! izražava samo negativan učinak njegova djela. Zapravo Kristova smrt bila je porođajni bol, iz kojega je rođena Crkva-Novi zavjet. Ta smrt, kao žrtveni proces, učinila je ono, što bi bilo da Adam nije sagraješio, a Logos se utjelovio. To je u kalvarijskoj drami najzujbudljivije: rađa se Novo Čovječanstvo u Kristu.⁶ Nije dakle, najvažnije to, što Krist trpi, nego je najvažnije *za što on trpi i radi koga on trpi*. Ni mi, kršćani, ne trpimo zato što je Krist trpio, nego trpimo za ono isto, za što je on trpio.

Ova spoznaja otkriva nam veličinu kršćanskog postojanja i djelovanja, koje je osposobljeno za ostvarivanje Kristova djela. Odgovor na pitanje glasi: U kršćanstvu žrtva ima vrijednost zato, što je doprinos žrtvenom procesu, u kome se rađa Crkva. Ovim se, ujedno, približavamo najtajanstvenijoj stvarnosti, gdje redovnička karizma odigrava svoju autentičnu ulogu, ali gdje nipošto ne fungira izolirana, sama.

IV

Ako tvrdimo, da u euharistijskoj žrtvi imamo sve, što je bilo na Kalvariji, onda u euharistijskoj žrtvi moramo gledati čin, kojim se konstituira Crkva isto kao što se konstituirala na Kalvariji, rađajući se iz boka Kristova. U euharistiji, naime, treba gledati svu stvarnost, koja je bila na Kalvariji. To znači, da u euharistijskom činu treba da budu prisutni i porođajni bolovi, žrtveni proces, u kom se rađa Crkva. Kako Krist više ne umire, taj žrtveni proces, u kom se rađa Crkva, može biti prisutan u euharistiji samo uz uvjet, da je Crkva sposobna sjediniti svoje žrtve Kristovu djelu. Upravo jer se radi o ovako zamašitoj radnji, Crkva teži za herojskim djelima i herojskim ljudima, koji će, fenomenološki gledano, životom biti najsličniji smrti, pa prema tome i najsposobniji da se pridruže danas prisutnoj Kalvariji.⁷ U euharistijskoj žrtvi postoji smrt, iako Krist više ne umire. Umire u nama, jer smo mi već umrli u njemu, umiremo s njim, jer on umire u nama. Sve se ovo zbiva za Crkvu i njezinu izgradnju.

Školska teologija tvrdi da je euharistija *sacrificium incruentum*, što je pravilno s obzirom na historijski čin Kalvarije. Međutim, euharistijska žrtva je uvijek *sacrificium cruentum* — ona je žrtveni proces. Kršćani imaju tu sposobnost da je učine smrtnom, mučeničkom. U euharistiji se nalaze prirodne i mučeničke smrti vjernika, patnje progone-

6. *Mysterium paschale*, prisutan u sakramentalnom i izvansakramentalnom životu vjernika, kulminira u euharistiji. A *mysterium paschale* nije ništa drugo nego Tajna-Krist (Ef 3, 4) — *mysterion tou Hristou*, koji danas egzistira kao Krist-Crkva.

7. Pojmovi: svetost, posvećenje, savršenost, odnosno težnja za savršenošću znače podudaranje našega života s činjenicama, koje su se dogodile u krštenju i koje u nama postoje. Kad se *mysterium paschale* očituje empirijski, onda govorimo o izvanrednoj, herojskoj svetosti, koja je i *sacrificium*, i *eshatom*, i *testimonium*. Sva asceza i mistika temelje se na djelovanju, koje nastoji da našu fenomenologiju izjednači s našom ontologijom.

nih, porođajni bolovi majke, znoj oca, djela svećenika i redovnika. Kako ćemo drukčije razumjeti riječi sv. Pavla: »S Kristom sam razapet (sinestauromai) na križ«,⁸ a zatim: »Ne daj, Bože, da se ičim drugim hvalim osim križem Gospodina Isusa Krista, po kome je meni svijet razapet i ja svijetu.«⁹ Kada i gdje smo mi s Kristom razapeti i kako smo razapeće. Nadalje: »Sada se radujem patnjama, koje podnosim za vas — i tako u svom tijelu dopunjujem (ant-ana-pleroo) što nedostaje Kristovim mukama — za njegovo tijelo, koje je Crkva.«¹⁰ Ovim riječima je opisana najtajanstvenija određenost kršćanske i redovničke osobe. Što nedostaje Kristovim mukama? Ništa drugo, nego naše muke, koje nisu puka imitacija Kristovih muka, nego su snagom naše konfiguracije s Kristom, adekvatni doprinos danas prisutnoj Kalvariji. U euharistijskoj žrtvi redovnički život snagom karizme i liturgijskom akcijom Crkve¹¹ stoji kao doprinos cijele Crkve.¹²

Opći zaključak analize glasi: žrtveni život kršćana, najdistinktnije očitovan u kanoniziranom stilu redovničkog života, postaje votum Ecclesiae, koji se konstitutivno pridružuje Kristovoj žrtvi s posljedicom (re)-konstituiranja Crkve. Crkva se rađa i u vlastitim bolovima, koje najprije pronalazi u redovničkoj žrtvi kao žrtvi svih vjernika.¹³

V

Ako, prema riječima sv. Pavla,¹⁴ govorimo o tome, kako su darovi dani za izgradnju tijela Kristova, onda treba pomisliti najprije na ovo ontološko konstituiranje Crkve, a onda na ono, što je u njezinoj izgradnji vidljivo: organizacija, apostolat, karitativni rad itd. Svaka je karizma podređena i jednoj i drugoj izgradnji. Samo je ova, izgradnja u euharistiji, prvotna. Euharistija je kalvarijski čin, u kome je rođena Crkva. U ovoj izgradnji redovnička karizma ima funkciju reprezentativne žrtve, koja je vlasništvo Crkve.

Iz analize je vidljivo, da je nemoguće u ovom žrtvenom procesu izolirati redovnički doprinos. Ne može se govoriti ni o tome, da redovnici donose najveći dar. Oni ga uopće ne donose. Redovnici su žrtveno nepokretni sve dok ih Crkva ne aktivira preko hijerarhijskog svećenika. Zato je ovdje i nemoguće govoriti o nekoj prednosti ove karizme. Moglo bi se reći tek toliko, da je redovnička žrtva najzapaljiviji dio in holocausto Ecclesiae. Međutim, svaka je karizma dar, kojim je Crkva obdare-

8. Gal 2, 19.

9. Gal 6, 14.

10. Kol 1, 24.

11. »Lumen gentium«, Nr. 45.

12. To nipošto ne znači, da u euharistijskom činu nisu doprinosi drugih udova Mističnog Tijela. Naprotiv, i sam leiturgos prinosi sebe kao holocaustum. Radi se ovdje o tome, što Crkva uzgaja redovničku žrtvu i u njoj nalazi svoj zadnji domet.

13. Kao što ne treba smatrati da se redovnička žrtva razlikuje od žrtve vjernika, tako ne treba smatrati ni doprinos Crkve kao adekvatno različit od Kristova čina. Euharistija je čin Krista-Crkve

14. Ef. 4, 11—13.

na. Svaka je podređena izgradnji Crkve. Redovnici su dobili svoj dar, koji se sastoji u njihovoj žrtvenosti, koju Crkva upotrebljava da bi se svojim djelima što više približila žrtvenom procesu, u kome se sama konstituira.

Ovaj aspekt redovničke egzistencije, čini se, najvažnijim, odnosno najvidljivijim. To ne znači, da i drugi aspekti nisu, isto tako, vidljivi. To posebno važi za eshatološki aspekt, koji očituje distanciranje od ovoga života i anticipiranje budućeg. Ističući sakrifičialnu strukturu redovničke osobe nastojimo naglasiti njezinu funkcionalnost u izgradnji tijela Kristova. Redovnici daju svoj doprinos u ontološkoj izgradnji Crkve, koja se zbiva u euharistiji, a daju svoj doprinos i vidljivoj izgradnji. Sigurno da pri tome njihova žrtvenost i njihova liturgičnost postaje temeljem i njihovog eshatološkog, i ekleziološkog i apologetskog značenja.

DISKUSIJA: iza ovoga predavanja bila je najživahnija od svih. Ona je privukla osobito mnogo redovnika. Otvorio ju je vlč. lic. I. Starčević (Zenica) postavljanjem pitanja o samom pojmu karizmatičnosti, te s time u vezi u čemu je specifična karizmatičnost redovništva. Sudjelovali su u diskusiji: preč. Loje, lic. Kolanović, dr Strlé, dr Turčinović, o. dr Pervan, vlč. L. Ciri-motić, o. S. Džaja, dr I. Kopic, o. dr Brajčić, o. dr Oreč. Uzeli su riječ i provincijali: isusovački o. dr I. Fuček (teologija žrtve i patnje prema »francuskoj školi«) i kapucinski o. lic. A. Novak (karizmatičnost redovničkih družbi u smislu dekreta »Perfectae caritatis«).